

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Elnök Asszony!

Kedves Akadémikustársak, kedves Vendégeink!

Valamikor negyven esztendővel ezelőtt, 1979-ben született meg az a nemezlapocska, ami, mint egy kis kovászdarab, újra élővé varázsolt egy nálunk már elfeledett mesterséget. Ugyanúgy, ahogy Kodály és Bartók a népzene, Sebő Ferenc és Halmos Béla a táncműveléssel a néptáncot, Vidák István és Nagy Mari a nemezművészetet fedezte fel az emberekkel, visszatérítve a bizonyos hagyományaitól, gyökereitől már távol sodródott városi közönséget ebbe a csodálatos világba. Ebből az az élettanulság is látszik, hogy néha egészen jelentéktelennek tűnő dolgok, például egyetlen szerzői est (mint 1910-ben Kodályé), egyetlen táncművésztársaság (mint 1972-ben a Bihari Együttes a Liszt Ferenc téren), és egyetlen textildarab mekkora változásokat tud hozni. Mindegyik esetben kellett ehhez egy-egy „első fecske”, akik a közmondással ellentétben nyarat hoztak, hiszen ezután számosan csatlakoztak hozzájuk. A 80-as évekre Magyarországon is mind több népművész és iparművész, néprajzkutató és felhasználó fordult a nemez felé.

A nemez magyarországi újrafelfedezése, kutatása és oktatása az elmúlt idő alatt azonban biztosan egybeforrt Nagy Mari és Vidák István nevével. A gyűjtőmunka és tanulás eredményeként ma már szerte a világban ismerik kettejüket és családjukat ősi gyökerű nemezművészetét. Hogy valóban csodák kerülnek ki a kezeik közül, arról már két éve is meggyőződhattünk ugyanitt, akadémikustársam, Vidák István életmű-kiállításán.

Az 1980-as évek elejétől ők is részt vettek Kecskeméten a Szókratész Játékmúzeum és Műhely szakmai tevékenységének megalapozásában, a hagyomány és a játékkultúra műhelyprogramjának kidolgozásában, kivitelezésében, terjesztésében. 2004-ben házigazdái és szervezői voltak a Nemezművészeti Világtalálkozónak Budapesten, amelyhez négy különböző megközelítésű, nemzettel foglalkozó szakmai kiállítást rendeztek.

Számos könyv és bemutató, táborok, találkozók segítségével népszerűsítik a nemezművészetet itthon és külföldön egyaránt.

De amit leginkább szeretnék kiemelni – amiből ez a kiállítás is született –, az a folytonos tanulásra és továbbtanításra való törekvésük. Mindig meg akarják ismerni az általuk még nem tapasztalt technikákat, mintákat, a világ újabb és újabb szegletébe utaznak, hogy felkutassák azokat az embereket, akik valami ritka tudást őriznek a nemez készítés valamely ágáról, az új ismereteket pedig megosztják, átadják a fiatalabb nemzedékeknek. Tartják a kapcsolatot a nagyvilágban a nemezélők egyre népesebb családjával, akik már nem a pásztorkultúrában, nomád környezetben, hanem Japánban vagy Kanadában, németországi vagy norvégiai műhelyekben készítik a nemezruhákat, takarókat, fali nemezket vagy modern műalkotásaikat.

Ha körbenézünk itt, akkor lélegzetelállító, amit látunk. Egyszerre népművészet ez és iparművészet. Egyszerre idézi meg a nemez több ezer éves hagyományát, és egyszerre kortárs. 17 külföldi kiállító munkája mellett a Kárpát-medence különféle szegleteiből érkeztek ide ezek az alkotások, melyek mindegyike mély, ősi gondolatokat is hordoz. És tényleg nem túlzás azt állítani, amit a „Napkelettől napnyugatig” cím sugall: egy ívet kapunk itt Kelet és Nyugat között, de a múlt és jelen között is, jelezve, hogy a nemez átlép földrajzi tereken, s végighúzódik az időben. És tán még azt is jelzi: hogy akit egyszer magával ragad ez a művészeti ág, annak onnantól pirkadattól alkonyatig muszáj foglalkoznia vele.

Bár jómagam – sajnálatomra – nem vagyok művelője e szakmának, de én is érzem azt a varázst, amelyet az itt kiállító művészek érezhetnek. Színeket, mintákat látok, melyek csodák a szemnek, s felemelő a léleknek. Valami megfoghatatlan szellemi utazás ez.

Nagy Mari és Vidák István könyvében találtam azt a bejegyzést, melyet közlésük szerint az I. Nemzetközi Nemezművészeti Világtalálkozó kecskeméti vendégkönyvébe írt valaki 1984-ben, idézem: „*Amikor belépsz e szép kertbe / Századokkal lépsz vissza a magyarság múltjába, / Állj meg e kissé kecskeszagú félhomályban, / És megérezed varázsát egy régen eltűnt, / De lelünkben máig is kísértő otthonnak.*”

Mert igen, a kiállítási tér itt körülöttünk az otthonosság érzetét kelti. Otthonosságét, mert ezek a munkák itt egytől egyig lakberendezési tárgyak is lehetnének, bármelyik mai otthonban létezhetnének közöttük, díszére válnának lakásunknak. Otthonosságét, nekünk különösen is, mert ismerős lenyomatokat, a magyarság régi életmódját hívja elő bennünk. (Belső-Ázsiában egyébként sok helyen ma is úgy tartják, ott az otthonuk, ahol a nemeztakarójuk.) És otthonosságét azért is, mert ez az anyag az emberiség első textilje. Ez adhatott meleget az embernek, ebből készülhettek az első viseletek is. Pedig egyszerűen nézve: összegubancolódott szőr, melyhez némi nedvesség, víz is kell. De az ember is kell még hozzá, aki hasznosítja az állatot, fantáziájával alakot ad és új értelmet a korábban élő anyagnak. Egyszóval ezek a tárgyak az emberiség egy részének kulturális kezdeteihez, az ember ősi otthonaiba visznek minket, vagy ahogy nálam sokkal szebben fogalmazta meg Vetró Mihály nemezkészítő, aki a Nádudvari Népi Kézműves Szakiskolában is tanít nemezkészítést: „*a lélek kezd párbeszédbe ősi időkkel és térben talán távoli világokkal*”.

Végül, szeretném kifejezni köszönetemet. Ez a kiállítás – nemzetközi jellege miatt – nem jöhetett volna létre emberek és intézmények kölcsönös, sokirányú segítségével nélkül. Köszönöm mindannyiuk munkáját, lelkesedésüket. Még egyszer köszönöm a kurátoroknak, és a Magyar Művészeti Akadémia elnökeként elismeréssel adózom a látottakért, büszke vagyok rá, hogy ezt a földrészeket átfogó kiállítást itt, a székházunkban mi rendezhettük meg.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!